

TWÓRCZA DZIAŁALNOŚĆ STUDENTÓW ANIMACJI KUL- TURY UZ

Teresa Samulczyk
Wydział Pedagogiki, Socjologii i Nauk o Zdrowiu

We współczesnej teorii i praktyce wychowania podnosi się coraz częściej zagadnienie potrzeby jak najpełniejszego wykorzystania sztuki jako bogatego instrumentu kształtowania wszechstronnej osobowości człowieka (I. Wojnar, M. Gołaszewska, M. Tyszkowa i inni). Pedagodzy i psychologowie twórczości postulują, że jednym z naczelnych celów systemu wychowania musi być kształcenie postawy twórczej, umożliwienie każdej jednostce sprawdzenia się w twórczych działaniach. W nich bowiem może człowiek odnaleźć własną wyjątkowość. W literaturze pedagogicznej ostatnich lat pojawia się wiele artykułów, w których przekonuje się nauczycieli, wychowawców, o potrzebie rozwijania kreatywności jako „nakazu naszych czasów”. Stąd szerokie propagowanie metod inspirujących twórcze działania, bo twórczość pozwala na przekraczanie granic wyznaczanych ludziom przez postawę konsumpcyjną (Popek s., 1985). Bogdan Suchodolski (1990, s.145) także przekonywał, że „...dzięki twórczości przekraczamy granice świata rzeczy, które produkujemy i które konsumujemy, wstępując w wyobrażony świat możliwości, z których wydobywamy rzeczy nowe. To dzięki twórczości przestajemy potwierdzać się wciąż takimi samymi rzeczami, w rzeczywistości zastanej i powtarzanej, stając się w jakichś zakresach, ludźmi którzy w nowościach swego działania odnajdują swe nowe oblicza.” Jak podkreśla wielu psychologów twórczości, kształcenie postawy twórczej jest przede wszystkim kształceniem osobowości, jej rozwijaniem. Psycholodzy jak C. Rogers, A. Maslow, E. Fromm uznali, że twórczość jest właściwością ludzkiej natury, przez którą człowiek dokonuje swego samookreślenia. Jest ona istotnym czynnikiem rozwoju psychicznego ułatwiającym osiągnięcie „pełni sił”, „czy pełni osobowej”. Przyczynia się do rozwoju jednostki, wzbogaca ją i intensyfikuje. Twórcze możliwości podlegają wychowaniu, można je rozwijać i doskonalić (Twardowski A., 1996).

Poznawanie jak i przeżywanie oraz tworzenie sztuki ważne są szczególnie dzisiaj w okresie niezmiernie szyb-

ko rozwijającej się techniki, co prowadzi do zmiany warunków w jakich człowiek żyje, pracuje, spędza wolny czas. Wzrasta więc zapotrzebowanie na jednostki twórcze i samodzielne, bo przy podejmowaniu i realizowaniu nowych celów, rozwiązywaniu nowych zadań, poruszaniu się w świecie, który nie wiadomo jaki będzie, niezbędna jest twórcza aktywność jednostki (por. J. Gnitecki 1989). Współcześnie wielu autorów (B. Dziemidok, A. Kuczyńska, W. Szulc i inni) prezentuje pogląd, że sztuka może pomóc w wychowaniu człowieka nowoczesnego, harmonijnego i integralnego, dzięki uaktywnieniu wszystkich dyspozycji psychicznych człowieka. Można tu wspomnieć o idei człowieka uskrzydłonego, czerpiącego siły do życia, rozwoju i pracy z trzech głównych źródeł: doświadczenia, nauki i sztuki. Człowiek we współczesnym świecie jest jak ptak z odciętym skrzydłem (H. Read, M. Gołaszewska), nauczony przez szkołę logicznego myślenia, uwikłany w technikę, pozbawiony jest odrobiny magii, czarów, wyobraźni. Lekiem na „bólące skrzydło” mogą stać się zajęcia kreatywne. Twierdzi się, że sztuka nie powinna być traktowana tylko jako sposób na kształtowanie wrażliwości estetycznej i mocno podkreśla się jej drugi aspekt, czyli kształtowanie całego człowieka, jego stosunku do samego siebie, do innych ludzi. Ma to ogromne znaczenie szczególnie dla pedagogów przygotowujących młodych ludzi do pracy z innymi.

Studenci Animacji Kultury zdobywają podstawy wiedzy o animacji społeczno-kulturalnej jako metodzie ożywiania, stymulowania aktywności, wyzwiania sił twórczych tkwiących w każdej jednostce (animacja, między innymi, ma uwalniać ludzi od pasywności i izolacji społecznej, uwrażliwiać na problemy otaczającego świata, zachęcać do autoekspresji, podejmowania twórczych inicjatyw (por. J. Kargul, 1995). W ramach obowiązujących przedmiotów (między innymi: Formy teatru dziecięcego, Formy tańca współczesnego, Warsztat twórczy) studenci uczą się metodyki pracy z grupą, poznają współczesne formy tańca, formy teatru na lekcjach i po lekcjach, poznają techniki wykonywania lalek i dekoracji. Na realizację obowiązkowych zajęć w programie nauczania jest niewiele godzin (30 do 45 na jeden przedmiot), dlatego znaczącym uzupełnieniem tych „na ocenę”, są zajęcia nieobowiązkowe. Studenci przygotowują etudy teatralne i taneczne, które prezentują w przedszkolach i szkołach. Uczestniczą w pracach teatrów jak „Godot”, Teatr „Da Capo”. Działają prężnie dwa koła naukowe, dzięki którym, i w których można organizować działania nie objęte programem nauczania. Trzeba też wspomnieć o kulturotwórczej roli wielu kabaretów, których członkami byli i są pracownicy i studenci naszego kierunku. W naszym zakładzie powstał i debiutował zespół Raz, Dwa, Trzy.

Do tradycji należą warsztaty organizowane przez stu-

dentów dla studentów oraz dla młodzieży szkół średnich interesujących się naszym kierunkiem studiów. Warsztaty są sposobem na wyjście z przestrzeni Zakładu i poznanie innych miejsc i środowisk. Warsztaty, ponieważ atmosfera dialogu i swobodnej wymiany informacji: student-wykładowca, jest czynnikiem bardzo wspomagającym przekazywanie wiedzy i umiejętności uczestnikom zajęć. Jest to spełnienie idei pracy wspólnej, poprzez którą młodzież uświadamia sobie potrzebę i możliwości samokształcenia i samorozwoju, a także nabywa doświadczeń potrzebnych animatorowi. Warsztaty integrują też studentów starszych i młodszych roczników. Tematyka warsztatów jest różna i tak na przykład: **być innym** - cel: nauka tolerancji dla odmienności, dla „Innego”, **malujemy świat**-gra kolorów na scenie- cel: poznanie roli barw (ich oddziaływanie na naszą psychikę, zwrócenie uwagi na możliwość operowania kolorem) a także rozwój wyobraźni i świetna zabawa w grupach zróżnicowanych wiekowo (co ma znaczenie przy organizowaniu imprez plenerowych, które realizujemy np. z okazji Festiwalu Nauki). **Zrób coś z niczego** (gazetowe wariacje) - cel: rozwijanie pomysłowości, wyobraźni, gazeta pojawia się w wielu funkcjach: jako kostium, rekwizyt, element dekoracji i lalka teatralna. Ale nie chodzi tu o „gotowy produkt”, lecz o udział w procesie twórczym. **Warsztaty teatralne i taneczne** - do tych działań zapraszani są twórcy z poznańskiego teatru tańca Ewy Wycichowskiej, z Lubuskiego Teatru, a także z zagranicy. W ubiegłym roku powstał spektakl *W tańcu wysniona* w reżyserii wykładowcy UZ Tatiany Maciejewskiej prezentowany na dużej scenie naszego teatru.

W maju, z okazji tak zwanych BACHANALII - czyli święta studentów - prezentowane są catoroczne doświadczenia w spektaklu pod nazwą *Strefa Ofelia*. Jest to ruch i słowo w interpretacji młodych animatorów.

Pedagodzy i artyści dzielą się swoim doświadczeniem, swoim zbiorem pomysłów na niekonwencjonalne działania edukacyjne z dziećmi, młodzieżą, ludźmi starszymi, niepełnosprawnymi. Przedstawiają własne drogi poszukiwań w zakresie sztuki, prezentują sprawdzone przez siebie zajęcia warsztatowe, nie po to, by je kopiować, ale by inspirować, wyzwalać pomysły i pomóc w stworzeniu „skarbnicy” doświadczeń, umożliwiających studentom wszechstronny rozwój i sprawdzenie własnych zdolności i zainteresowań. Warsztaty są polem doświadczalnym dla studentów, którzy debiutując w roli animatora kultury, na III roku stają przed trudnym wyborem koncepcji pierwszego samodzielnego przedsięwzięcia. Muszą je zaprojektować, zrealizować i opisać w pracy licencjackiej. Te projekty animacyjne przygotowują ich do pracy w różnych kręgach społecznych.

Do ciekawszych projektów należą:

1. JA ŚWIATŁEM OPISANY:

projekt realizowany przez J. Stasinę na terenie Aresztu Śledczego w Zielonej Górze. *Ja światłem opisany*, to JA przedstawiony za pomocą fotografii w trakcie procesu twórczego, który przeżywali osadzeni ukazując twarze własne i swoich kolegów. Dlaczego z osadzonymi? By mogli oni poeksperymentować ze światłem, z kolorami, z rzeczywistością, którą można dowolnie przekształcać rozwijając twórcze myślenie. Aby uruchomić refleksje jaki jestem i jaki chciałbym być, pokazać, że jest się wrażliwym człowiekiem, zaprezentować własne emocje. Wystawa prac ukazała jak bardzo są samotni i tęskniący za normalnością.

Studentom pomogło to przełamać stereotypy w myśleniu o więźniach, a osadzonym, że nie są skreśleni przez społeczeństwo.

2. BAJKOLADA:

czyli Bardzo Aktywna Jawna Kooperacyjna Akcja Ludzi Ambitnie Działających-Animatorów (projekt P. Świąciańskiej). Cele - to rozszerzenie wiedzy i umiejętności praktycznych uczestników zajęć z dziedziny tańca współczesnego, performance i happeningu, inspiracja do zachowań twórczych w różnych dziedzinach życia, a także rozwijanie komunikacji interpersonalnej z nastawieniem na język ciała. W programie: kompozycje ruchowe w otwartej przestrzeni miejskiej, żywe rzeźby, improwizacje z przedmiotem, prezentacja synchronicznych choreografii, akcja wspólnego czesania przed ratuszem i akcja kremowania rąk w autobusie miejskim, które symbolizują bliskie i zażyłe relacje z drugim człowiekiem.

3. DROGA DO INTEGRACJI:

jedna z ciekawszych inicjatyw, realizowana w Domu Seniora w Skwierzynie przez A. Grzybowską i w Zielonogórskim Uniwersytecie III Wieku przez K. Kowalską, S. Kicą i P. Szewczyk. Cele: integracja pokoleń, wzajemna nauka (ukazanie możliwości wspólnego, twórczego spędzania czasu wolnego, zwiększenie aktywności seniorów a zmniejszenie poczucia osamotnienia, uwrażliwienie obu stron na potrzeby i możliwości wynikające z różnego wieku jak i upodobań. W programie: zajęcia plastyczne, zajęcia teatralne: wspólne przygotowanie spektaklu, który grany będzie w zaprzyjaźnionym przedszkolu. Seniorki uczą się wykonywania lalek teatralnych różnymi technikami, a następnie z własnymi wnukami będą organizować małe teatry domowe.

4. W ŚWIECIE TEATRU LALEK:

realizatorzy to A. Grześkowiak i R. Muzyczuk. Cele: wprowadzenie dzieci ze wsi i małych miast w świat teatru, pobudzenie wyobraźni i fantazji poprzez teatr lalek, rozwój zdolności manualnych i nauka wspólnego działania. W uzasadnieniu do swoich działań studenci piszą, że współczesne bajki w TV, których sponsorami są reklamodawcy mają za zadanie zdobycie konsumenta. Nie zwraca się w nich uwagi na treść, a jedynie na formę i błahą fabułę. Przekazuje się nie moralą, a agresję, krzyki i konsumpcjonizm. Coraz trudniej też dzieciom wyrażać swoje myśli na żywo i współdziałać w grupie. Trudno oderwać je od TV i komputera. Potrzebę kontaktów interpersonalnych zaspakajają poprzez komunikowanie się na czatach, gadu-gadu, czy poprzez smsy. Aktywny kontakt ze sztuką daje szansę na ekspresję twórczą, dzięki której dziecko może ujawnić swoje przeżycia wewnętrzne. Z dużym zaciekawieniem spotyka się technika teatru cieni. Biały ekran to wielka biała kartka, na której maluje się - nie znanymi dzieciom farbami -lecz różnymi przedmiotami, kolorowymi tkaninami, filtrami. Ile ciekawych postaci można wyczarować własnymi rękoma, nogami, czy całym ciałem. Poprzez takie działania twórcze dzieci odkrywają własne możliwości, uczą się działać w grupie, rozmawiać, pytać i śmiać.

5. ŚPIEWOLANDIA:

kraina muzyki, dźwięków i zabawy własnym głosem. Projekt opiera się na integracyjnych ćwiczeniach i zabawach muzycznych dających możliwość rozbudzenia świadomości

własnych możliwości głosowych i zaprezentowania ich przed innymi uczestnikami. Zabawy takie są najbardziej dostępną formą muzykowania umożliwiającą samopoznanie, pogłębienie wrażliwości, bezpośredni kontakt ze sztuką. Wnoszą w życie dzieci dużo radości, zmniejszają napięcie, ośmielają i integrują (projekt i realizacja M. Wojciechowska).

6. MA POETA SŁOWA TAJEMNICZE:

projekt realizowany przez P. Leziankę i M. Matys, przy współudziale osiedlowej parafii, w klubie „Pod Aniołem”. Cele: zachęcenie do czytania i tworzenia poezji, przełamanie nieśmiałości (wyjęcie wierszy z szuflady i zaprezentowanie słuchaczom). Formy to turniej jednego wiersza, kontynuowanie rozpoczętego tekstu i inne. Niektóre wiersze prezentowane są w studenckiej gazecie UZETKA, w rubryce „Myśl słowem pisana”.

Z powyższych projektów wynika, że pole działań animatorów przeniosło się z domów kultury na ulice miast, korytarze szkolne, plebanie, domy seniora i inne miejsca jak areszt śledczy, czy pogotowie opiekuńcze. W ten sposób studenci przygotowują się do pracy w różnych środowiskach społecznych. Jak sami piszą: „ (...) pewne działania muszą się wydarzyć, żebyśmy mogli uświadomić sobie, co w życiu jest ważne i jaką drogą podążać, kim jestem jako animator kultury i co to znaczy.” Animator to promotor i inicjator aktywności jednostek i grup oraz kreator i moderator życia społeczno-kulturalnego. I. Wojnar (1997) uważała, że człowiek nie rodzi się z estetyczną postawą wobec rzeczywistości, dlatego istnieje konieczność jej kształtowania, rozwijania przez otaczającą jednostkę środowisko. Sztuka pobudza ludzkie doznania w sposób zindywidualizowany i osobisty, wytwarza niepowtarzalne przeżycia nieinstrumentalne, nieautomatyczne, wysublimowane, autoteliczne. Pewne dyspozycje człowieka ukazują się w działaniach twórczych w sposób jedyny, wyjątkowy. Tę wyjątkowość własnych dyspozycji każdy student może odnaleźć zarówno uczestnicząc w warsztatach, czy je organizując, ale przede wszystkim realizując własne projekty twórczych działań. Wykorzystanie inicjatywy studentów, rozwijanie ich wyobraźni i zdolności jest ważną sprawą we wszystkich naszych poczynaniach. Staramy się aby przedmioty artystyczne realizowane na specjalności Animacja Kultury miały rzeczywisty wymiar praktyczny, aby umiejętności nabywane przez studentów w trakcie studiów, zostały sprawdzone i wykorzystane w różnych placówkach, aby były przydatne w ich dalszym życiu zawodowym i osobistym. ■

> LITERATURA:

- GNITECKI J. (1989), KIERUNKI BADAŃ NAD TWÓRCZĄ AKTYWNOŚCIĄ UCZNIÓW KLAS POCZĄTKOWYCH [W:] M.JAKOWICKA, J.KUJAWIŃSKI (RED.), TWÓRCZA AKTYWNOŚĆ UCZNIÓW KLAS POCZĄTKOWYCH, ZIELONA GÓRA
 KARGUL J. (1995), ANIMACJA SPOŁECZNO-KULTURALNA [W:] T.PILCH, I.LEPALCZYK (RED.), PEDAGOGIKA SPOŁECZNA, WARSZAWA
 POPEK S. (RED.) (1985), TWÓRCZOŚĆ ARTYSTYCZNA W WYCHOWANIU DZIECI I MŁODZIEŻY, WARSZAWA
 SUCHODOLSKI B. (1990), WYCHOWANIE MIMO WSZYSTKO, WARSZAWA
 TWARDOWSKI A. (1996), TWÓRCZOŚĆ W PROCESIE EDUKACJI SZKOLNEJ [W:] D.JANKOWSKI (RED.), EDUKACJA KULTURALNA I AKTYWNOŚĆ ARTYSTYCZNA, POZNAŃ
 WOJNAR I. (RED.) (1997), TEORIA WYCHOWANIA ESTETYCZNEGO, WARSZAWA